

Fjällkon

SVENSK FJÄLLRASAVELS TIDSKRIFT nr 4 December 2009

6870 Salvador 96870

Nya tjurar sid 13-18

Bild från "Holländeriet"

Rianne i mjölkningstagen på "Holländeriet" i Skabram, läs reportage på sid 22-23. Foto: Hanz de Waard

Innehåll

Bilder från "Holländeriet" ..	2
Ordförande har ordet	3
Föreningsadresser	4
Redaktörsord.....	4
Debatt.....	5-6
Avelsvärden på "41-tjurar"7-8	
Tjurtips	8 - 9
Tjursidor	10-18
Fjällnära rapport 2008.....	19
57 Filur	20-21
Livdjursannonser	22
Nytt "Holländeri"	22-24

Tidningen Fjällkon

Redaktör:
Kristina Torén
Stagneliusvägen 23, 6tr
112 59 Stockholm
tel/fax, kväll: 08/656 88 09
e-post:kristina.toren@comhem.se
Ansvarig utgivare:
Robert Nilsson

Tryck:

Kph Trycksaksbolaget AB, Uppsala
Tidningen Fjällkon är Svensk
Fjällrasavels medlemstidning som ges ut
ca 4 ggr per år. Däremellan skickas
aktuell information ut.
Annonseringen med radannonser i tidning
och info-blad med t.ex. "Köpes/Säljes"
är gratis för medlemmar.
Samtliga artiklar i Tidningen Fjällkon
är författade av redaktionskommittén
om ej annat anges. Åsikter framförda
i signerade artiklar delas inte automatiskt
av Svensk Fjällrasavel, utan
är författarnas egna.
Tidningen får i korta drag citeras om
källan anges. Eftertryck är dock
förbjudet utan skriftligt tillstånd från
Svensk Fjällrasavel.

ISSN 1401-7806
Utgivningsbevis PRV nr 21560
Medlemsavgift:
300:- insättes årligen helst på
Svensk Fjällrasavels BG 5361-8070.
PG 833 53 62-3 går också bra.
OBS! Skriv ditt namn och adress!

ORDFÖRANDE HAR ORDET

När ni läser detta har julhelgen passerat och förhoppningsvis inte nyåret varit, om vi får ut tidningen som vi hoppas. Men i vilket fall så får vi hoppas att 2010 kan bli ett bra år för både medlemmarna och fjällrasen. 2009 har sannerligen varit kärvt nog! Styrelsen har under hösten skrivit in till Jordbruksdepartementet och påtalat den mycket allvarliga situation som den pressade lönsamheten inom mjölkproduktionen ger för bevarandet av fjällrasen som en mjölkko. Något Alexanderhugg att ta till för att snabbt fixa allt är svårt att hitta. Vi har föreslagit en diversifiering av Mutrostödet så att besättningar i mjölkboskapskontroll ska erhålla 3000kr per djurenhet och år i stöd (i Finland får man 5000 för fjällkor) och besättningar utanför kokontrollen ska få 1500kr per djurenhet. Vi måste få ett ökat incitament att fortsätta och kämpa på med mjölkproduktion i kärnbesättningarna och en morot för att få in fler fjällkor i "vanliga" besättningar. Samt inte minst en morot för att de besättningar med fjällkor som finns och inte är med i kokontrollen ska gå med! Det går inte nog att understryka hur viktig varenda ko är som ett statistikunderlag för att vi ska kunna bevara de kvaliteter som rasen har. Men vi tycker även att fjällkor som inte mjölkas har ett värde och att den extra ansträngning som det innebär att använda bättre tjurmateriale ska belönas därav förslaget om höjning även där. Vi har under senhösten fört en dialog med jordbruksdepartementet i frågan och vi får se vart det landar.

Men vi kan inte bygga på att få bidrag för rasen! Vi vet att fjällrasen har en fantastisk mjölk i mejerisammanhang och det vore bra att få det mer dokumenterat. Då kunde vi föra en diskussion med mejerisverige om det kloka i att betala lika mycket för Holsteinmjölk som folk får ont i magen av och som inte går att ysta som för våran i sammanhanget snudd på "hälsomjolk". Vill någon driva ett projekt om det så kontakta styrelsen så ska vi försöka ragga pengar till det!

Förra numret skrev vi om att vi behövde en ny kassör och det var inget skämt så det erbjudandet och vädjan om hjälp kvarstår!

Vi behöver även fler som vill berätta om sin verksamhet i tidningen. Vi är idag alldeles för få som skriver och det hade varit tacksamt om vi fick hjälp med material. Var inte rädd att ta kontakt med Kristina så kan hon hjälpa till att redigera eller renskiva! Det behöver inte vara märkvärdigt på något sätt, berätta om en favoritko eller någon speciell person du stött på i "kosammanhang"! Välkommen med ditt bidrag!

Gott nytt 2010 önskar styrelsen genom Robert Nilsson!

Omslagsbilden:

Omslagspojke är 6870 Salvador SvFj 96870 (6858 Rille - 6839 Hadar)
Foto: Viking Genetics

Svensk Fjällrasavel

hemsida www.fjallko.se

Ordförande: Robert Nilsson Övre Svartlä 515 961 98 Boden tel: 0928-401 06 fax: 0928-402 10	Revisor: Lennart Olofsson St Bredäng 10 461 95 Trollhättan tel: 0520-42 32 90
Vice ordförande: Robert Eklundh Kanalvägen 904 811 95 Järbo tel/fax: 0290-705 25	Revisorssuppleant: Tove Undin Västerslänt 98 424 35 Angered
Kassör: Siw Andersson Medle 122 931 98 Skellefteå tel/fax: 0910-77 01 42	Livdjursförmedling: Mårten Dahlberg Mariebergs Gård 1296 872 96 Bjärträ tel: 0612-532 67 fax: 0612-531 07 OBS! Tel. tid måndagar 12-13
Sekreterare: Evy Schale Killhult 312 98 Växtorp tel/fax: 0430-311 18	Stambokföring: Göran Lundström Hagby-Focksta 14 740 20 Vänge tel: 070-593 66 13
Ledamöter: Louise Lindqvist Andersfors 5797 820 70 Bergsjö tel: 0652-530 33	Renrasighetsintyg Robert Eklundh Kanalvägen 904 811 95 Järbo tel/fax: 0290-705 25
Thomas Lundholm Brottan 820 77 Gnarp tel: 0652-207 00	Fjällnära kommitté: Ivan Eriksson (s. k.) Torsvi Svanviken 745 99 Enköping tel: 0171-830 35 Lars-Göran Lindgren Ann Andersson
Annelie Söder Kläcklinge Lyckan 355 96 Kalvsvik tel: 0730-59 46 95	Avelskommitté Thomas Lundholm Göran Lundström Robert Nilsson
Suppleanter: Göran Lundström Hagby-Focksta 14 740 20 Vänge tel: 070-593 66 13	Tidningen Fjällkon Redaktör: Kristina Torén Stagneliusvägen 23, 6tr 112 59 Stockholm tel: 08-656 88 09, kväll
Josefin Kallin Rössjö 206 893 95 Sidensjö	Ansvarig utgivare: Robert Nilsson
Simon Sundvall Gärde 50 930 10 Lövvånger tel: 0913-58 00 74	
Valberedning (s. k.) Jan-Erik Spånberger Humlekulla 578 92 Aneby tel: 0380-430 64	

Redaktörsord

Hej!

Här kommer så nr 4 av Fjällkon!

I denna finner ni information om de nya tjurarna som samlades på Alebäck i mitten på November, fortsättning på debatten från nr 3, ett reportage om det nya "Holländeriet" i Skabram, m.m. Här finns också ett inbetalningskort för medlemsavgift 2010 bifogat.

Var noga med att fylla i namn och adress på detta, när ni betalar in!

Det hördes vissa klagomål på att förra numret blev så försenat, men det beror inte på mig, jag kan inte göra något om jag inte får in material till tidningen. Jag är anställd för att redigera artiklar och sammanställa tidningen. Inte för att skriva densamma! Så var snälla och respektera manusstoppet!

Var inte rädda för att skriva något till tidningen, det räcker med en liten anekdot från din gård som den här nedan t. ex.

Vi har fått vinter här i stan och det ser ut som om snön skall bli kvar över julen! Minns inte när vi hade en vit jul senast...

Sedan förra numret gjordes har jag fått jobb!! Nu jobbar jag på det lilla företaget där jag praktiserade tidigare under året. Det känns väldigt bra inför det nya året!

Gott slut och Gott Nytt År till Er alla!

Kristina

De finns här och var

Häromdagen hade jag besök av två Blå Stjärnor, som kom för att vaccinera en andra gång mot viruset Blå-tunga.

Väl inne i ladugården utbrast en av dem spontant:

"Titta en hel besättning fjällkor" (14 st)

- "Ja, det hör väl till undantagen att ni träffar på de här djuren", var min kommentar.

- "Säg inte det, sade den ena Stjärnan. Vi stöter på dem här och var. Imte som en ren besättning, men en eller två kor bland SRB och Lågland i övrigt."

Och det är nog så De finns här och var, men det är ett mörkertal hur många, då de kanske inte alltid är renrasiga och ligger utanför statistiken vad gäller härstamningskontroll, stambosföring etc.

Men att de finns bidrar till att levandegöra rasen är förvisso mycket positivt.

Jan Carlsson

Debatt

När jag läser Robert funderingar om tokiga kreatur och dess nedärvning så tar jag mig till minnes två amkalvar jag köpte när jag startade upp min fjällbesättning 1990. Dessa båda kvigkalvar var ganska nerviga men egentligen inte värre än de andra inköpta djuren. Dock avslöjade de sin bakgrund när de kalvat. Den ena gick hjälpligt att mjölka efter någon månad men den andra sprattlade vilt tills den dag hon följde med till slakteriet. Deras kalvar var det däremot inga problem med alls, ty de hade blivit uppfödda med mjölkspann och därmed knutna till mig som skötare.

Problem med kontakten mellan skötaren och djuret har nog de flesta som numera har robotmjölkning upplevt. Oavsett rastillhörighet på djuren. Allting fungerar tills den dag då man skall behandla den robotvana kon med antibiotika. Då kan en formidabel strid mellan skötaren och kossan uppstå. Därför bör man köpa väldigt unga djur, helst spädkalvar, eller ha garanti för att de är handuppfödda, ty då har man kontroll över djurets fortsatta tillvaro och uppförande. Bäst är därför givetvis egen uppfödning. Men om man vill starta upp en ny besättning så köp inga djur som är uppfödda som amkalvar. För ens eget bästa och även för djuren.

Thomas Gunnarson

En nostalgisk återblick på ett bondeliv och utifrån mina egna erfarenheter.

Efter att ha läst Fjällkon nr 3 år 2009 vill jag fatta penan fastän jag nog egentligen tänkt att sluta med skrivierna. En eller annan kanske tycker att jag borde ha hållit mig till denna föresats. Men jag har bara så svårt för myndigheter och byråkrater och deras framfart att jag inte kunde låta bli att för en stund ta ordet.

Jag är så gammal att jag upplevt tiden då bonden var, relativt till nu, en fri varelse med möjligheter att leva och verka efter eget förstånd. Det var på den tiden när böndernas föreningsrörelse arbetade efter solidariska riktlinjer, och den lille var lika välkommen som den store att bli medlem. Och det var på den tiden när bondekooperationen förhandlade med staten om vilka avräkningspriser som skulle gälla det kommande året, och vi bönder hade en plikt att göra landet självförsörjande på livsmedel. Ja, ni yngre medlemmar i vår förening vet inte vad jag pratar om, men så var det. Idag är det andra villkor som vi har att rätta och packa oss efter, och f-n tar den som inte anpassar sig.

Det var också på den tiden då man, om behov därav uppstod, kunde köpa en ko av en kollega, eller åka på någon livdjurs- eller gårdsauktion och ropa in ett djur som kunde passa. Inget snack om papper och intyg, öronbrickor hit eller dit, DNA-säkrad härstamning och diverse hälsointyg. Och, tro mig eller ej, djuren var lika friska då som nu. Och djur fanns på nästan alla gårdar, och bytte ägare utan att epizootier uppstod. Och vi slapp att bekosta horder av tjänstemän som idag far

runt och åsamkar föregelse.

Och faktiskt tror jag att det ligger en stor fara för fjällkorna med all denna byråkrati. Tänk er själva om en som planerar sitt avvecklande av djurhållningen. Tänk er en besättning på 10-15 kor. Av dessa skulle kanske 5 kunna säljas som livdjur och inbringa några kronor mer per ko än de som går direkt till slakt. Men så kommer byråkratin in i bilden. För att få sälja djur till liv måste han skaffa intyg på att djuren inte är bärare av ett antal sjukdomar. Och rör det sig om en eventuell tjurmoder så ska DNA-prov säkras. Och allt detta kostar pengar och tar tid, och bonden vill att alla djur ska lämna gården på en gång. Vad blir resultatet? Jo, alla djur går i samma transport och till samma destination, slakteriet.

Jag tycker att det är ledsamt att tidningen Fjällkon och styrelsen tycks vilja göra sig till megafon för denna trista utveckling. Borde man inte hellre satsa sina egna resurser på att göra propaganda för vår fina ko? Byråkratin har nog sina egna kanaler för att skrämja oss till lydnad.

Patrik Gyllenhammar, f. d. styrelseordförande i Svensk Fjällrasavel.

Svar till Patrik

Vet du Patrik! Jag tycker egentligen att du har helt rätt! Jag kan även utan omsvep erkänna att jag blir lätt, för att inte säga svårt nostalgisk när jag sitter med gamla tjurkataloger, auktionskataloger, skvallerböcker från kokontrollföreningarna, årsredovisningar från alla otaliga ekonomiska föreningar som lantbruket haft och har. Kontrasten mellan den tid då det fanns massor av bönder och kor, mot nu när vi vid årsskiftet går under 6000 mjölkleverantörer i Sverige känns nästan smärtsam. Kontrasten nu mot då är ju även extra tydlig för vår ras, Fjällrasen. Jag kan drömma mig tillbaka till en tid då folk i gemen kunde skilja en snygg plöjning från en misslyckad, mot idag då byborna kommenterar ens arbete med att "jag såg att du var ute och körde traktor igår, vad var det för rött som var bakom traktorn". Enda trösten är ju att man slipper skämmas när man gör en dålig plöjning.

Men bäst som jag sitter där så ringer telefon eller man får ett mejl från nån myndighet eller en medlem som vill ha hjälp med seminförslag eller intyg eller kräver in uppgifter och avelsplaner, och så får man komma tillbaka till denna värld och ta tag i det som är för handen nu. Det är ju där vi är, och jag kan lova att om det fanns några andra som tog ansvar för Fjällrasen och dess fortlevnad som mjölkkras så skulle jag vara den första att bara ägna mejl åt att propagera för den. Men tyvärr så finns det inga andra, det är idag bara vi som förening som tar ett helhetsansvar kring rasen. Årsmötet valde de fåtal som ville ställa upp till en styrelse och vi gör så gott vi kan med att hantera även det som vi helst såg att vi skulle sluppet. Jag kan bara ärligt beklaga att vi inte kan vara alla till lags hela tiden, men vi har en uppriktig strävan att så gott vi kan göra det vi tror är bäst för rasen på sikt. >>>>

Fjällkon

Vad sedan gäller försäljning av livdjur så måste det föreligga något missförstånd här. Det krävs inga intyg eller papper från föreningen för att sälja djur mellan två djurägare. Övriga intyg är väl i så fall BVD intyget och det tycker jag nog ändå är bra att vi fått bukt med den sjukdomen. Det var rätt många ungdjur som mådde dåligt av att vara BVD-kroniker på 80-talet. Blåtungan får vi väl hoppas ger med sig så vi slipper det men inget av dom har ju vi som förening varit med om och tyckt till om. Från föreningens sida så jobbar vi ju aktivt och helt utan kostnad för medlemmen med att hjälpa till att förmedla livdjur, och det fortsätter vi med och ska dessutom försöka utveckla en tjänst för det på hemsidan.

Sen vill jag bara avsluta med att säga att vare sig du eller någon annan medlem ska sluta skriva i tidningen om ni har en åsikt som rör fjällrasen som ni vill framföra. Jag har inga problem med att inte alla håller med mig i allt vad jag tycker, oftast är det hellre lite roligt att få mothugg av någon. En förening utan debatt är en död förening!

Robert Nilsson

Om slaktvikter och avräkningspriser.

- " De å´ ju riktigt granne!", tyckte slaktbilschauffören, som under många år här för ett företag i södra Sverige.

Årets utdelning av nyfödda kalvar bestod bl.a. av fyra tjurar, som nu i månadsskiftet oktober-november i samband med installationen anmäls till slakt som mellankalvar vid drygt 7 månaders ålder. Dessutom ingick en kviga, som trots konstant umgänge med tjur hela sommaren inte blivit dräktig.

En undersökning av seminören visade att äggstockarna hos kvigan var normala, således ej hypoplasier. En förklaring enligt seminören skulle kunna vara någon form av genetisk passivitet hos äggstockarna. Hennes brunster verkade dock vara regelbundna och normala. Det syntes inte minst av kopplet ungtjurar som hängde efter henne var tredje vecka fram på höstkanten.

Åter till slaktdjursleveransen. Efter en vecka kom avräkningsbeskedet. Det var inte så särskilt upplyftande.

Här följer det i utdrag:

	Född	Klass	Fett	Kvant,kg	å-pris
Kviga	15/3-08	0-	3	161,7	13:80
Mellankalv	23/3-09	0+	2+	132,7	20:35
"	13/4-09	0	2	98,2	8:-
"	24/3-09	0	2+	124,7	19:85
"	19/3-09	0-	2+	118,2	17:35

För dessa fem djur erhöles 10.065 kronor ex. moms. vilket motsvarar 2000:- per styck, vilket som sagt var en besvikelse. Det visar med all önskvärd tydlighet att fjällkor skall mjölkas, och att en kos hela årsavkastning i form av en mellankalv är helt undermålig, om man nu skall försöka lägga ekonomiska aspekter på sin djurhållning.

EU har infört ett klassificeringssystem SEUROP, där E är den bäst betalda klassen och O, som i mitt fall, den näst sämsta.

Jag ringde min kontakt på slakteriet och framförde mitt missnöje. Jag framhöll bland annat:

att de här kalvarna hade gått med sina mödrar hela sitt liv och haft obegränsad tillgång till sötmjolk och bete. Sista veckorna har de haft tillgång till hö ute morgon och kväll.

att den här rasen jämfört med till exempel nära två meter höga Holstein ser små och obetydliga ut, men att man gör fel, när man uteslutande klassar efter slaktvikten och

att man måste bedöma andelen kött i relation till andelen skelett.

En ungtjur av Holstein i samma ålder har trots väsentligt högre slaktvikt kanske rentav större andel skelett?

Alltså har vi ett klassificeringssystem, som missgynnar de småväxta raserna. Relationen kött/skelett borde förbli föremål för en utredning eller ett examensarbete, till exempel av Sveriges Lantbruksuniversitet. Om det till äventyrs redan finns, vore det av värde att det publicerades på nytt.

Samtalet utmynnade i att vederbörande själv tyckte att mellankalvarna var dåligt klassade och lovade återkomma.

Nästa fråga, som det inte tas hänsyn till, är köttets kvalitet. Med den kortfibriga muskeluppbyggnaden, som fjällrasen har, bör de här mellankalvarna (liksom även kvigan) ligga så nära gourmetklass man kan komma.

Frågan om klassificering uppmärksammades för övrigt i ATL, nr 80, 6 nov. 2009 under rubriken "Klassificerarna behöver nytt utbildningssläkteri." Här sägs bl. a. att "klassificering av djur är subjektiv. Någon total rättvisa är omöjlig att uppnå."

Jaha, vad gör man? Kan det ge någon effekt att Fjällrasföreningen framför synpunkter till Köttbranschens Riksförbund, där man efterlyser parametrar för bedömning av köttutbyte i förhållande till andelen skelett, köttkvalitet etc.?

Ett alternativ till en rimlig ersättning är att undvika de stora drakarna och så långt som möjligt sälja till enskilda som vill fylla frysen med högklassigt kött, gårds-slakterier, gårdsbutiker med kontakter med enskilda slaktare etc.

Det är kanske så många redan gör, även om alla inte har möjlighet till detta!

Jan Carlsson

OBS! Manusstopp! OBS!

Manusstopp till nästa nummer av tidningen är den

15/2 2010!

Material skickas till redaktör Kristina Torén

e-post: kristina.toren@comhem.se

Postadress ser ni på sid 4.

Avelsvärden på "41-tjurar"!

Som den minnesgode fjällkolåsaren kanske kommer ihåg så har vi försökt få Svensk Mjolk att leta nog långt ner i sin databas så att vi kan få fram de avelsvärden som kommit in på de tjurar som är stamboksförda i 20000 nummerserien. De tjurarna är i kokontrollen kodade som ras 41, varför de inte dyker upp på listorna vid den ordinarie körningen på ras 3 även om de bedöms gentemot ras 3. På ras 3 körningen syns de flesta av de gamla P.R.F. tjurarna och en del av de första Alebäckarna eftersom de stambokfördes i den gamla SKB nummerserien på 6000. Värdena finns på sid 10.

Vad är det då som kommer fram på listorna? Ska vi lägga oss ner och gråta eller fortsätta kämpa? Ja för min del så blir jag glatt överraskad av läsningen. Jag tycker det var bättre än vad jag vågat hoppas på det stora hela. Dock finns det ett stort **men** i detta och det är att det är små dottergrupper, så när du läser siffrorna så kom ihåg att dom kan gå både upp och ned rätt snabbt på en enskild tjur. Vi har därför valt att inte redovisa dottergrupper med mindre än 10 döttrar på produktion vilket ändå är i minsta laget. Ännu mer viktigt är det att notera att exteriörbedömningarna är gjorda på ännu mindre antal döttrar så där kan det ändras ännu mer dramatiskt. Några tjurar har bara enstaka döttrar på exteriören så där kan ni ju lätt tänka er vad som händer om en "snygg" eller "ful" dotter läggs till, så ta dom för vad dom är. Dom är inte skrivna i sten!!! Vi ska i alla fall med detta sagt ta och gå igenom vad siffrorna kan säga oss om tjurarna.

MIN

Som synes kan vi inte på listan se vilka halter tjuren ger till sina döttrar utan det ni ser är MIN= kg protein + värdet av härstamningen (bedömningen sker ju numer med djurmodellen). Så ett min på 100 kan innebära lite mindre mjolk och högre halter samt vice versa, vi kan tyvärr inte utläsa det. Spridningen är från 82-112 vilket är bra för då kan vi göra ett urval och komma nån vart. Grovt förenklat så är det tveksamt om tjurar under 90 i MIN ska användas annat än i mycket speciella fall om man jagar en viss härstamning eller bruksegenskap. Av dem som är över 90 så kommer 57 Filur allra högst och det hade vi på känn för den dottergruppen har varit kanonbra! När vi nu fått använda honom som tjurfader på Viking G så känns det extra roligt. Tyvärr är sperman i princip slut efter honom och bara enstaka doser för att göra en ny semintjur kommer att släppas från genbanken. Att 40 Pelle var bra visste vi men att han fick 109 på 23 döttrar var bättre än väntat och gör honom högtintressant som tjurfader på Viking vilket ni kan komma ihåg när ni planerar semineringarna för vintern. Tjurar som 30 Herman, 32 Goding, 1085 Fido, 1080 Major och 7230 Don Juan ger även mersmak då samtliga är efter äldre tjurar där vi startat upp linjerna på nytt och de är väl värda att fortsättas med. Vi kan ju även här räkna med att de tjurarna får lida indexmässigt för sina äldre fäders svaga index vilket gör att här antagligen finns mer mjolk än vad siffrorna säger. 120 Viss och 1006 Glunt ligger ju bra till på MIN

Fjällkon

och det är väl inte att förvånas över då båda har nya och mjölkstarka härstamningar. På de båda kan man ju då notera juvervärdet (även om det är på få döttrar) innan man tar hem doser och seminarer.

Dotterfertilitet

Där är det lite siffror och inget som förvånar. Eftersom fjällrastjurarna bedöms i klump med ras 3 och 40 så vet vi sen förut att dotterfertiliteten är något bättre på fjällrasen än på SKB-korsningarna och det syns även på dessa tjurar.

Kalvning far

Här är det överlag värden under 100 vilket indikerar något svårare för kvigan att få ut kalven än medel inom rasgruppen. Kom ihåg att avelsvärdet gäller när tjuren är använd på en kviga, inte på en ko. Så en fjälltjur med lågt värde på kalvningar far kan oftast användas på en fjällko utan några som helst problem.

Kalvning morfar

Som så ofta så får tjurar med något sämre värde för kalvning far, ofta bra värden för kalvning morfar. Deras något stora kalvar växer ofta upp till något större kor som ofta har något lättare en genomsnittet att kalva, därav de relativt bra värdena för denna egenskap.

Mastit resistens

Ja här var det övervägande bra värden vilket i stort stämmer bra med de övriga fjällrastjurarna som är bedömda via Viking G. Korsningstjurarna har något mer mjolk men sämre juverhälsa vilket ger fjällrasen ett plus i denna egenskap vid jämförelsen.

Övriga sjukdomar

Ja nog kan man säga att även här var det övervikt åt ett håll. Övriga sjukdomar är i princip allt man veterinärbehandlar utom mastiterna som går för sig. Så enligt statistiken är det fler övriga behandlingar på fjällrastjurarnas döttrar, är de då sjukare? Nja, kanske, det finns en möjlig förklaring som kan spela in om man bortser från den första tanken att de eventuellt är rackligare än korsningsdjuren. Eftersom många av djuren finns i mutrostödet och man kanske inte vill tappa dem för att få för få djur så kan det hända att man är lite mer beredvillig att ta hem veterinären och prova behandla. Det syns i så fall **snabbt** i statistiken. Hade det funnits värden på överlevandetalet så hade man kunnat testa den teorin för då skulle man sett att döttrarna behållits längre än snittet i rasgruppen. Nu finns tyvärr inte det avelsvärdet tillgängligt varför det bara är en teori, men ser man på alla fjällrastjurar i stort så finns den tendensen gentemot korsningstjurarna. Det man kan notera är att ofta så behandlas en dottergrupp efter en stark mjölk tjur lite mer än en efter en svag mjölk tjur eftersom att med ökande avkastning följer ofta en något känsligare ko. En tjur med bra avkastning på döttrarna och ett bra avelsvärde på övriga sjukdomar och mastit är alltså ett guldägg ur genetisk synpunkt och en med svag avkastning och dåliga sjukdomsvärden ett riktigt rötägg!

>>>>>>>

Fjällkon

Kropp

I detta begrepp ingår reslighet och kroppsbyggnad. Om vi förenklar det maximalt så är ett högt värde en högställd och välbyggd kossa och ett lågt värde en lågställd liten tunn. Men det kan variera en hel del och den rätta bilden av hur dottergruppen ärver sig får man inte utan alla de egenskaper som ingår i värdet för kropp. Tills vidare är det detta vi har och i stort överensstämmer värdena med den bild vi hade av avkommorna. Vill du ha upp korna från båspallen så är tjurar som 40 Pelle, 2000 Maraton och 1080 Major lättare att nå det målet med än 2027 Drutten, 1095 Flise och 234 Sprint. Men, men kom ihåg att det gäller som ett genomsnitt, enskilda Sprint kor kan var högre än många av dottrarna efter Pelle.

Ben

Benegenskaperna är ju generellt mycket bra på fjällkorna och hade man satt ett par fjällkobben på vilken SRB eller Holstein som helst så hade deras poäng för benen gått upp. Så här är det ingen stor fara på taket. Men framförallt en del tjurar i 27 Lutarfamiljen, typ 940 Hompen med sönerna 6746 Hompest och 6765 Homa ärver sämre ben än snitt. Även tjurlinjen från 788 Misse ger sämre ben. Med sämre ben menas oftast att de är mer svullna och kanhända med veka kotor så att de blir lite "björnfotade" med stigande ålder. Med fjällrasens lätta kroppar så blir det i praktiken sällan bekymmer. Man kan dock ha det i åtanke och undvika tjurar typ 1095 Flise och 1080 Major med de lägsta värdena till kor med dåliga ben.

Juver

Här är det svårt att säga något. Dels är det för få döttrar och dels kan ett juvervärde under 100 vara ett hållbart juver och ett över 100 ett som far till backen snabbt. Det beror helt på vilka värden som ingår i det sammanlagda värdet på 100. Är det bra ligament men dålig anfastning, eller bra anfastning men dålig juverbalans. Ja det finns många kombinationer som kan ge 100 i sammanvägt värde. Men även om det är få döttrar så känns ett juvervärde ner mot 90 som ett som man ska tänka över noggrant innan man sätter den tjuren på en ko med hängjuver och långa spenar.

Mjölkarhet

Här är det även ett subjektivt omdöme från djurägaren som ligger till grund för värdet. En grov förenkling är att högt värde = lite tjafs och snabb mjölkning, lågt värde = mer pyssel och längre tid.

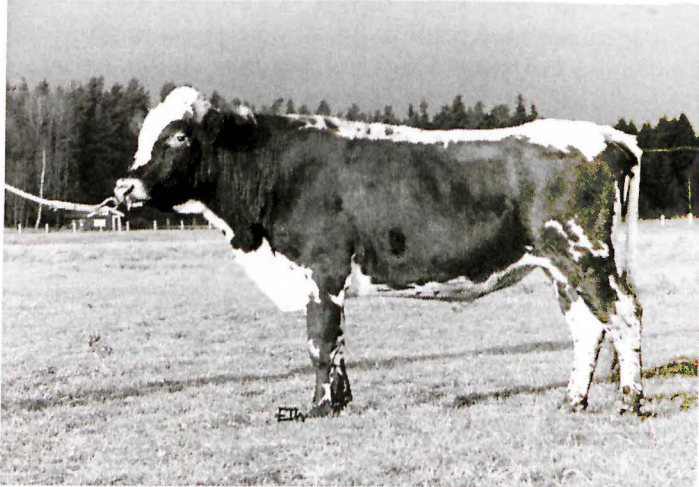
Ändan bak

Ordspråket att "hur man än vänder sig är ändan bak" stämmer ju bra in på tjurarna. Väger man samman allt så är det ingen tjur som bara har plus, men häng inte upp dig för mycket på siffrorna! Avel är alltid lite lotteri och du kan ju dra en vinstlott. Det som är glasklart är i alla fall att så många som bara möjligt bör gå med i individavelsprogrammet så att dottrarna efter tjurarna mäts in och kan fogas in i den kunskapsbank som kontrollen är. Vi har stor nytta av att få se avelsvärdena när vi ska försöka välja ut tjurfäder till kommande

semintjurar. Så ta kontakt med din husdjursförening och gå med även du, du behövs!
Avelskommittén

Tjurtips för vintern/våren 2010

När vi fick se siffrorna på fjällrastjurarna så fanns det flera tjurar som hade 7-9 döttrar och med mycket lovande värden. För att få fram fler döttrar efter dessa tjurar som verkligen är värda att användas så vore det bra om ni plockade hem lite doser och "gör" lite kvigkalvar efter dem. Ska det bli nåt som helst värde med att få in fler döttrar i bedömningen så kan vi ju inte gå in och prata om att ni ska undvika en viss tjur till kor av den eller den typen. Då blir värdena snabbt fel när dottergrupperna är så små så vi får be er att göra slumpvisa parningar med dessa tjurar. Det är verkligen ingen stor chansning för tjurarna är **lovande** på mer än ett sätt. Men vi tar en liten presentation av dem för att väcka er nyfikenhet.

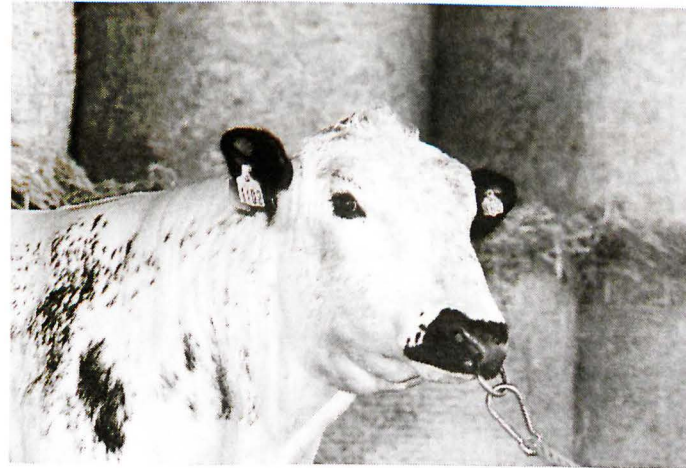

1002 Manitou Svij 20029 kod nr 7-714

efter 6715 Lage-940 Hompen-943 Bass
En tjur med den legendariska 8 Merab som mjölkade i nästan 18 år som mormor. En mjölkstark härstamning med mycket goda bruksanlag. 6715 Lage börjar ju sjunka undan i härstamningarna så det finns plats för en Lageson ytterligare. Risken finns att vi kommer att få leta länge innan vi hittar en tjur så full av bra anlag som Lage. Vad är då lämpligare än att kolla om hans son ärvt faderns goda anlag! 549 doser i lager.

1102 Fagott Svij 20044 kod nr 7-739

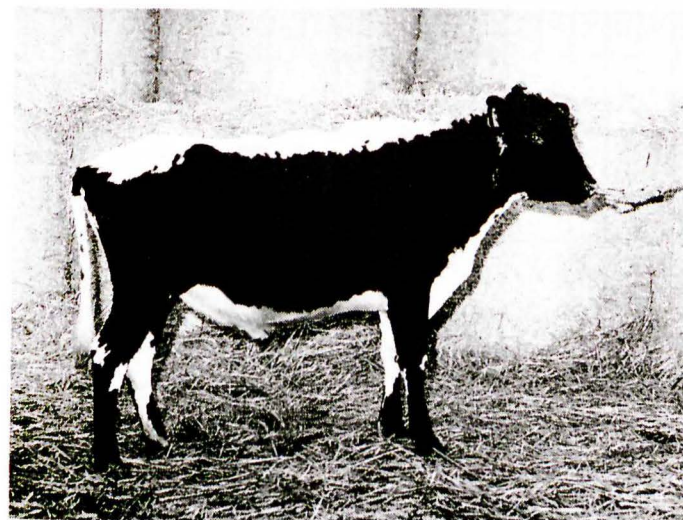
efter 4 Totte-155 Levi-38 Desing
En tjur med extremt lättanvänd härstamning. Fadern 4 Totte var efter 6752 Katar som inte finns i många härstamningar idag och en gammal ko 79 Tuttan från Ytterberg i Härjedalen som mjölkade i nästan 15 år. Mödernet är den legendariska F-linjen från Jacobssons i Gräsmyr. Bara 188 doser i lager så det är intressant att hålla utkik även efter nån son innan alla doser är slut. Vi borde få vidare denna tjurlinje helst via en son på Viking så tänk på att använda honom i första hand på kor ur grupp 3.

1102 Fagott Svij 20044

85 Loke Svij 20045 kod nr 7-746

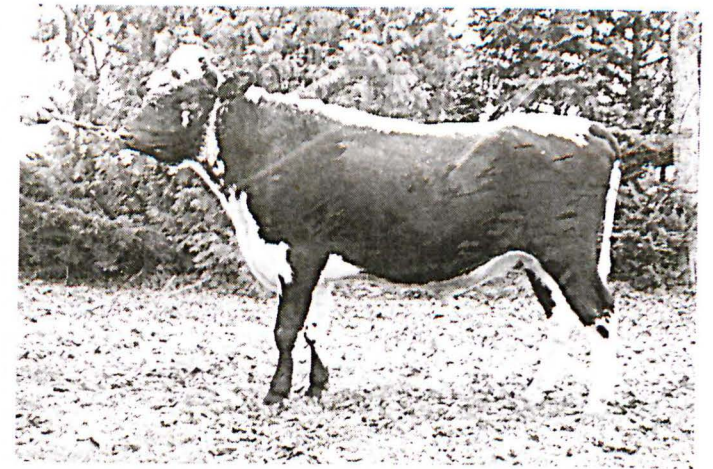
efter 75 Lör-6715 Lage-786 Maro
En tjur som på mödernet stammar från Per Önnerstam i Edsbyn så den linjen går tillbaks inom Hälsingland. Fadern Lör är i stort ett oprövat kort med ett möderne av "Flarkenstam" Både Lokes mor och mormor hade höga halter i mjölken och var efter bra tjurar som synes. Har gett rätt "bleka" kalvar. Så tänker någon pröva på att göra en avelstjur efter 85 Loke så gör det med en starkt färgad tjurmoder. 449 doser i lager

2076 Svix Svij 20048 kod nr 7-745

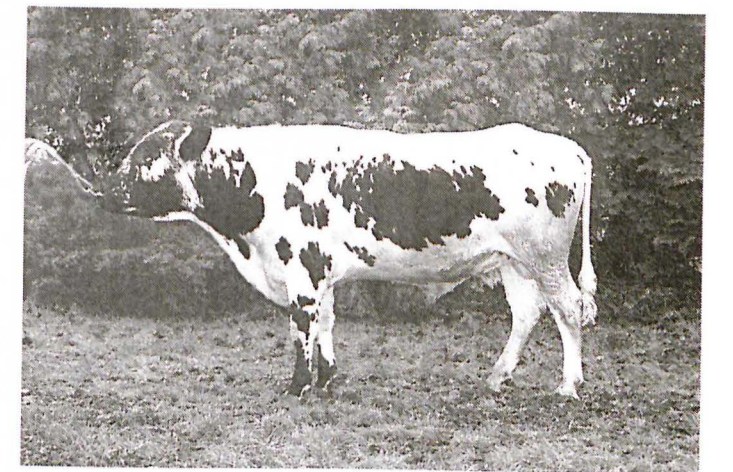
efter 39 Dixon-726 Basker-729 Homeros
En tjur efter en gammal hållbar västerbottensko som mjölkade i 4 olika lagårdar under 10 år och dessutom mjölkade bra! Mödernet stammar ursprungligen från Burträsk i Västerbotten. En idag lättanvänd härstamning då 726 Basker sjunkit undan i härstamningarna. Det vi sett efter 39 Dixon har varit trevligt och vi hoppas det går i arv även i Svix. 303 doser i lager

Fjällkon

147 Elmer Svij 20109 kod nr 7-796

efter 41 Duvolen-786 Maro-723 Figer
En tjur efter gamla fina 204 Ella som mjölkade i 11 år med 79 Ella som mjölkade i nästan 10 år som mormor. Så hållbart bakåt är det. Mödernet stammar från Mattmar i Jämtland men fanns en tid hos gamla hedersmannen Mats Eriksson i Salbohed. Elmer är halvbror till 57 Filur som vi har historien ikring på annat ställe i tidningen. Vad vi vet gav Elmer bara svartfärgade kalvar så han är en av få tjurar som verkar sakna anlaget för röd färg. 319 doser i lager.

1202 Rist Svij 20124 kod nr 7-805

efter 1159 Elon-41 Duvolen-948 Sigill.
En lättanvänd härstamning, med ett rejält produktionsstarkt möderne som stammar från Sörbyn i Norrbotten. Modern har gjort 10600 kg i snitt på 8 år och mormor blev 15 år gammal. Kom ihåg att Rist är halvbror med 6850 Röde-Orm så att onödig inavel undviks. Rist får ju en son efter sig på Viking i vinter (6872 Snökung) om allt går som det ska, så han är i dagsläget inte aktuell som tjurfader. 575 doser i lager.

Ungtjurar och väntetjurar från Viking Genetics

Denna lista utgörs av de nya ungtjurarna som vi rekommenderar att ni använder i så stor utsträckning som möjligt. Väntetjurarna är de tjurar som gått ut i tillräckligt stort antal doser (c:a 500 st) och som i väntan på sin avkommeprövning är så kallade väntetjurar.

Namn:	Grupp:	Kod nr:	Stb nr:	Far:	Mf:
Ungtjurar					
6867 Rapp	3	3-6867	SvFj 96867	56 Riv	715 Rito
6870 Salvador	2	3-6870	SvFj 96870	6858 Rille	6839 Hadar
Väntetjurar					
6856 Fred	2	3-6856	SvFj 96856	6787 Laro	6758 Bula
6858 Rille	2	3-6858	SvFj 96858	147 Riss	164 Lim
6860 From	2	3-6860	SvFj 96860	6765 Homa	6742 Harg
6861 Dacke	2	3-6861	SvFj 96861	6715 Lage	53 Gulldus
6862 Baltazar	2	3-6862	SvFj 96862	6702 Bazar	234 Sprint
6864 Vidio	3	3-6864	SvFj 96864	120 Viss	40 Pelle
6865 General	3	3-6865	SvFj 96865	6780 Mise	40 Pelle
6869 Marieberg	1	3-6869	SvFj 96869	1 Solberg	161 Smille

463 Flinga (7174 Minth SvFj 20136 - 41 Duvolen SKB 6689)
Mor till 7365 Benny SvFj 20186. Foto: Kristina Torén

Har Ni en framtida avelstjur på gång?

Som alltid är det intressant att få information från Er om tjurkalvar som kan vara intressanta för avel. Hör av Er till Thomas Lundholm, tel: 070-731 36 14, mejl: brottan@telia.com

7365 Benny

Stb.nr: 20186

Code nr: 7-864

Grupp 2-tjur

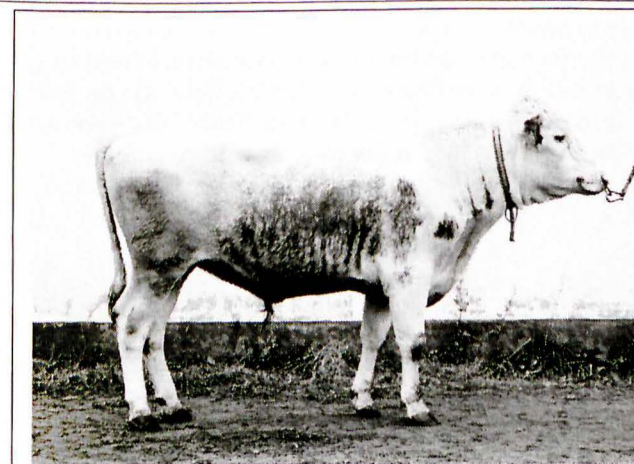
27 Lutar-familjen

Född: 071121

Hos: Joachim Gustavsson Görshorva V:a Harg

Ägare vid samlingstillfället: D:o

Mor 463 Flinga SvFj 25180 *001122 Avk 6,8 8082 4,3 3,3 344 271 rel tal 110 102	Mormor 421 Flinga SvFj 25113 *981224 Avk 2,2 5881 3,6 3,4 212 201 reotal 70 78	Mormors mor 353 Flinga SvFj 25003 *931125 Avk 3,8 6211 4,0 3,4 247 212 reotal 88 90
		Mormors far 41 Duvolen SKB 6689 *920909 Fr Nils-Nilsa lbr AB Övre Svartlä Boden
	Morfars mor 7174 Minth SvFj 20136 *981214 Fr Joachim Gustavsson Görshorva V:a Harg	Morfars far 375 Malin *951210 Avk 6932 4,3 3,4 297 237 reotal 103 97
		Morfars far 234 Sprint SvFj 20024 *960311 Fr Gärdemorán AB Gärde Lövänger
Far 3359 Bums SvFj 20154 *050112 Fr Sven Blomberg Sunnanhed Furudal	Farmor 170 Rara *920918 Avk 8,5 5224 4,7 3,7 246 194 reotal 103 104	Farmorers mor 86 Rara SKB 8577 *841011 Avk 8,5 6508 4,1 3,5 270 225 reotal 105 111
		Farmorers far 142 Ragnar *901010 Fr Sven Blomberg St Skedvi
	Farfars mor SE42428-3315 *021116 Fr Sven Blomberg Sunnanhed Furudal	Farfars far 127 Rara SKB 8579 *871127 Avk 13,3 5660 4,8 3,7 271 210 reotal 114 112
		Farfars far 6758 Bula SKB 96758 *921004 Fr Syskonen Abrahamsson Torvalla Östersund

Exteriörbeskrivning

Färg V8rtp
 Korshöjd
 Bröstomf.

Typ 82
 Styrka 78
 Ben 80
 Helhet 80

Namn: 7365 Benny								
Avkastningsuppgifter								
Mor:	År	Kg mjölk	Fett %	Protein %	Fett kg	Prot. kg	Rel.tal F+P	Kalvningar
	305	5952	4,1	3,4	244	201	92 90	
	03 236d	4785	4,0	3,3	193	158		030103 K 515
	04	7870	4,3	3,3	336	260	95 89	040121 K 538
	05	8276	4,5	3,5	371	287	112 105	041231 K 558
	06	8091	4,4	3,3	355	267	120 107	060127 K 587
	07	8199	4,3	3,5	355	290	116 112	061122 TT Kast
	08	8740	4,0	3,1	351	275	121 110	071121 T 7365
	09	7761	4,2	3,4	326	261	103 97	090206 K 659
Medeltal								
Mor:	6,8	8082	4,3	3,3	344	271	110 102	
Mormor:	2,2	5881	3,6	3,4	214	201	7078	
Farmor:	8,5	5224	4,7	3,7	246	194	103 104	
Avelsvärden för olika egenskaper								
NAT			Döttrar, kommentarer:					
Produktion: Mjölkindex			Inga kalvar är födda ännu dec09.					
Mjölk								
Fett								
Prot.								
Tillväxt								
Dotterfruktsamhet								
Dödfödslar far			Undvik till döttrar efter dessa tjurar:					
Dödfödslar morfar			3359 Bums, 2309 Bister					
Mastit								
Övriga sjukdomar								
Kropp								
Reslighet								
Mjölktyp								
Bröstmått								
Kroppsdjup								
Korsbredd								
Korslutning								
Överlinje								
Ben			Övriga kommentarer:					
Hasvinkel			7365 Benny hade ett mycket gott lynne som vi får hoppas ärvs av hans kalvar. Mödernet är Flingastammen som vi sett i ett par tjurar sen förut men från en ny gren av den. Modern 463 är en mycket tilltalande ko exteriört och var med som Elmia-kossa 2006. Hon var omslagsflicka på nr 4/06. Hon är nu dräktig för 8de gången!!					
Ben bakifrån			Fadern Bums var ju en liten specialsatsning för att få kvar en intressant blandning av Rara-korna från Sven Blomberg och 6758 Bula. Tyvärr gav ju Bums taskigt med sperma så vi provade samla sonen Bister i fjol, men med samma kläna resultat. Så det var efter moget övervägande vi beslöt att prova samla Benny och glädjande nog så gav han 500doser, så sperma kunde han göra.					
Fotvinkel								
Benbyggnad								
Haskvalitet								
Juvern								
Främre anfästn.								
Bakjuverhöjd								
Bakjuverbredd								
Juverligament								
Juverdjup								
Juverbalans								
Golstavstånd								
Spennplacering								
Spennlängd								
Mjölklarhet								
Lynne								
Egen fertilitet								
Tjurindex								

7385 Max

Stb.nr: 20187

Code nr: 7-865

Grupp 2-tjur

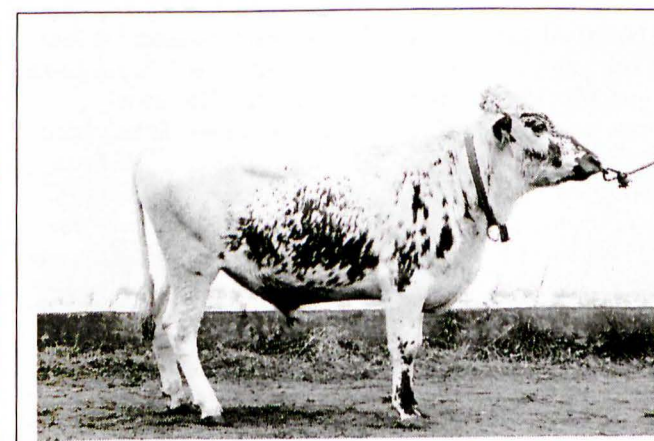
147 Riss-familjen

Född: 080418

Hos: Joachim Gustavsson Görshorva V:a Harg

Ägare vid samlingstillfället: D:o

Mor 573 Malin Sv fj 25230 *050501 Avk 2,4 6903 3,9 3,5 271 242 rel tal 89 93	Mormor 446 Malin Sv fj 25152 *991115 Avk 3,8 8195 3,6 3,4 296 276 reltal 91 102	Mormors mor 336 Malin *931103 Avk 12,7 8752 3,4 3,2 300 280 reltal 100 111
		Mormors far 6758 Bula SKB 96758 *921004 Fr Syskonen Abrahamsson Torvalla Östersund
	Morfar 7266 Wicktor Sv fj 20141 *030412 Fr Joachim Gustavsson Görshorva V:a Harg	Morfars mor 173 Viktoria Sv fj 25150 *981230 Avk 2,7 7406 4,3 3,5 315 261 reltal 103 101
		Morfars far 6746 Hompest SKB 96746 *910110 Fr Gunnar Persson Kyrkbyn Alfta
Far 1095 Flise Sv fj 20045 *960808 Fr Nils-Nilsa lbr AB Övre Svartlä Boden	Farmor 349 Flinga Sv fj 25034 *930920 Avk 7,0 8006 4,0 3,4 317 273 reltal 113 118	Farmors mor 167 Flisa SKB 8555 *880818 Avk 6,1 7923 4,5 3,7 358 290 reltal 128 129
		Farmors far 65 Lur SKB 6547 *661009 Fr Johannes Lindahl Flarken
	Farfar 302 Misse SKB 6584 *671214 Fr Umeå Lantmannaskola	Farfars mor 285 Minerva SKB 8165 *591122 Avk 7,1 4357 4,9 212
		Farfars far 147 Riss SKB 6188 *600927 Fr Enok Norberg Blåvik Bjästa

Exteriörbeskrivning

Färg V8gtp
Korshöjd 120cm
Bröstmf. 167cm

Typ 78
Styrka 75
Ben 82
Helhet 76

Namn: 7385 Max

Avkastningsuppgifter

Mor:	År	Kg mjölk	Fett %	Protein %	Fett kg	Prot. kg	Rel.tal F+P	Kalvningar
	305d	4944	3,9	3,5	195	174	78 82	
	07 115d	2153	3,5	3,3	76	70		070508 T7363
	08	6633	3,8	3,4	253	224	87 90	080418 T7385
	09	7204	4,2	3,7	299	266	94 99	090330

Medeltal

Mor:	2,4	6903	3,9	3,5	271	242	89 93
Mormor:	3,8	8195	3,6	3,4	296	276	91 102
Farmor:	7,0	8006	4,0	3,4	317	273	113 118

Avelsvärden för olika egenskaper

NAT

Produktion: Mjölkinde

Mjölk

Fett

Prot.

Tillväxt

Dotterfruktsamhet

Dödfödslar far

Dödfödslar morfar

Mastit

Övriga sjukdomar

Kropp

Reslighet

Mjölktyp

Bröstbredd

Kroppsdjup

Korsbredd

Korslutning

Överlinje

Ben

Hasvinkel

Ben bakifrån

Fotvinkel

Benbyggnad

Haskvalitet

Juver

Främre anfastr.

Bakjuverhöjd

Bakjuverbredd

Juverligament

Juverdjup

Juverbalans

Golvavstånd

Spensplacering

Spenslängd

Mjölklarhet

Lynne

Egen fertilitet

Tjurindex

Döttrar, kommentarer:

Inga kalvar födda ännu dec09

Undvik till döttrar efter dessa tjurar:

1095 Flise, 7266 Wicktor, 302 Misse

Övriga kommentarer:

Mödemet består av Malin-stammen som Jocke haft i över 20år och som varit oerhört produktiv både vad gäller avkastning och förökning. MMM var 336 Malin efter 6742 Harg som mjölkade hela 110000kg mjölk under sin levnad. Modern 573 Malin är en ung men mycket lovande ko som alltid varit snyggare än sina jämgamla medsystar. Även som ko vilket ju inte alltid är fallet med fotomodellsämnena när dom åldras. Dessutom har hon varit mycket snäll och fungerat bra i alla situationer så det är helt enkelt en genomtrevlig ko som även ökar avkastningen med åren. 7385 Max bedömning på exteriören är inte jätteimponerande, men man får ha i åtanke att tjuren inte är färdigväxt och gått och betäckt kvigor på bete hele hösten. Och då är det ju inte grant att lägga på hullet om man har normalt libido. Även fadern 1095 Flise är en tjur som gett väldigt gott lynne på avkomman och dessutom med lovande avkastning så vi hoppas att kombinationen inte ska vansläktas. Den grå färgen har vi sett på flera av ättlingarna till 302 Misse så den förvånar inte heller.

1039 SIR JOHN

Stb.nr: SvFj 24719

Kodnr: 7-866

FJÄLLNÄRA TJUR

Född: 080330

Hos: Martina Bremer, Färjestaden

Ägare vid samlingstillfället: Kurt & Birgitta Karlsson, Tidaholm

Mor

7 Snärtan
* 030611

Mormor

15 Snärtan
*940815

Mormors mor

2 Sulami *1989 (enligt kokontrollen)
eller 1 Salami *1989 (enligt Fjällnära registret)

Mormors far

Klöver SKB 6813

Morfar

25 Midas SvFj 20122

Morfars mor

3 Majros SvFj 25018
*920512

Morfars far

16 Joker SvFj 20051
*961212

Far

15 Link SvFj 24713
*050220

Farmor

2 Sulami
*1989

Farmors mor

Från Klövsjö

Farmors far

Från Klövsjö

Farfar

6 Grumpe SvFj 20108

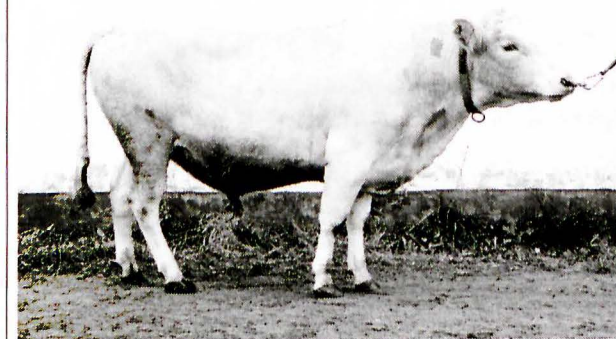
Farfars mor

110 Stjärna SvFj 29500
*940101

Farfars far

39 Lubbe
* 990712

Exteriörbeskrivning

Namn: 1039 Sir John

Avkastningsuppgifter

Mor: År Kg mjölk Fett % Protein % Fett kg Prot. kg Rel.tal F+P Kalvningar

Medeltal

Mor:

Avelsvärden för olika egenskaper

NAT

Produktion: Mjölkinde

Mjök

Fett

Prot.

Tillväxt

Dotterfruktsamhet

Dödfödselar far

Dödfödselar morfar

Mastit

Övriga sjukdomar

Kropp

Reslighet

Mjölktyp

Bröstbredd

Kroppsdjup

Korsbredd

Korslutning

Överlinje

Ben

Hasvinkel

Ben bakifrån

Fotvinkel

Benbyggnad

Haskvalitet

Juver

Främre anfastr.

Bakjuverhöjd

Bakjuverbredd

Juverligament

Juverdjup

Juverbalans

Golvavstånd

Spenplacering

Spenlängd

Mjölklarhet

Lynne

Egen fertilitet

Tjurindex

Döttrar, kommentarer:

Undvik till döttrar efter dessa tjurar:

Övriga kommentarer:

Svensk Fjällrasavel
Fjällnära kommittén

Rapport 2009

I Sverige fanns 2008 troligtvis ca 80 ägare av fjällnära kreatur. Av dem har 50 st lämnat årsrapport till Svensk Fjällrasavel. Det är dessa som redovisas i denna rapport.

Fjällnära år 2008

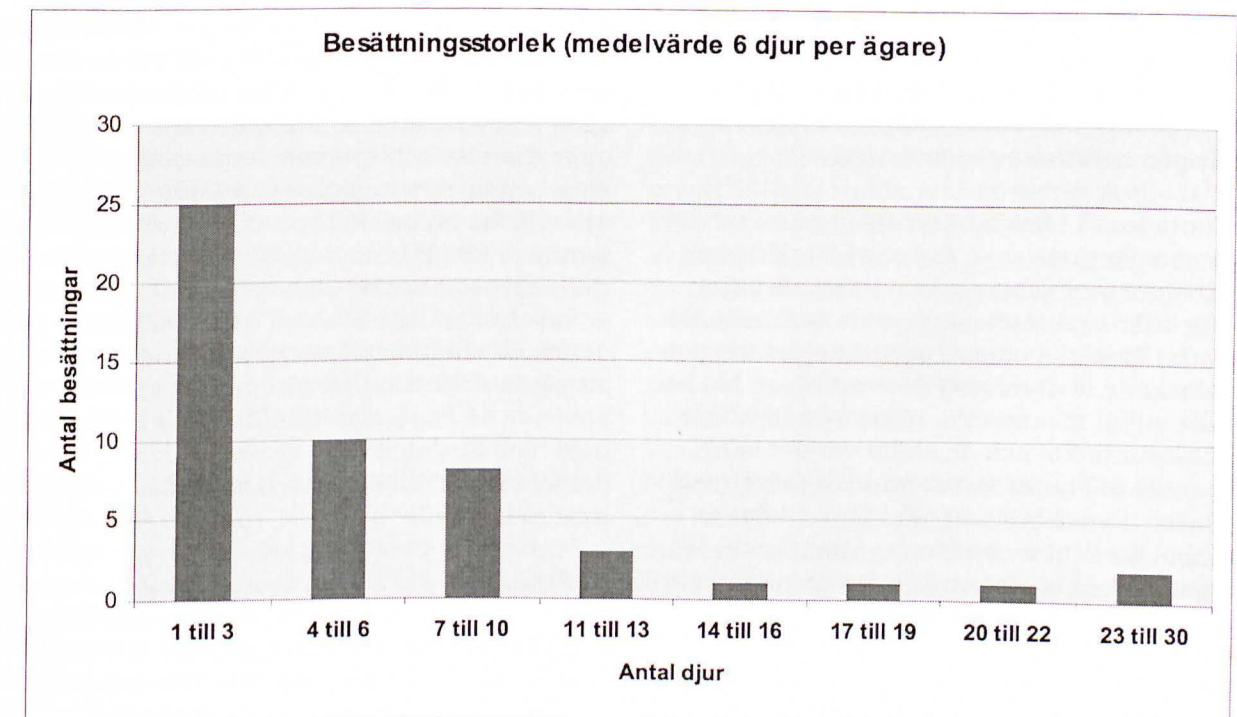
Antal besättningar: 50 st

Nästan alla har angett bevarande och naturvård som syfte med djurinnehavet

Antal kor: 167 st

Antal kvigor: 84 st

Antal tjurar för avel: 29 st

KALVAR: Av de 120 kalvar som rapporterades var 47 st (39%) efter semin. 2007 var bara 27% efter semin. 6 kalvningar var komplicerade och 10 småkalvar dog. År 2007 dog bara tre småkalvar. Ingen missbildad kalv är rapporterad 2008.

MJÖLKNING: 52 kor (53 st 2007) maskinmjölkades, 85 st (99 st 2007) handmjölkades och 30 kor mjölkades inte alls. Alltså mjölkas ca 80% av alla fjällnära vars ägare lämnat årsrapport.

SJUKDOMAR: 20% av besättningarna har rapporterat om olika sjukdomar. Ingen ringormsrapport 2008.

Rapportblanketten för 2009 håller på att omarbetas för att vi ska få svar på andra funderingar vi har.

Fjällnära Kommittén

Historien om 57 Filur

När jag häromdagen pratade med Jocke i ett ärende så påminde han mig om alla turer det var kring 57 Filur och hur nära det var att det inte blev någon spermiasamling för den tjuren. Vi enades om att den historien var värd en egen berättelse så här är den.

När P.R.F. startades så blev jag kontaktad av en trevlig äldre man som ville prata avel. Det var Mats Eriksson i Vevde, Salbohed som ville resonera kring sina djur. Han var så besviken på semin och tyckte han hade fått allt sitt material förstört av korsningstjurar (det här var efter att vi skickade ut den första procentlistan). Nu var det inte så illa enligt min mening utan det fanns flera renrasiga intressanta kor och de andra var det bara att seminera med fjälltjurur så var man på god väg att reparera skadan. Men Mats hade så mycket känslor investerat i sina kor att han kände det annorlunda och det tog en del övertalning innan känslan av harm över missade avelstillfällen gav med sig.

Annonsköp

Han berättade att han i början på 80-talet bestämt sig för att köpa in fjällrasdjur och byta ut sina SRB-kor på sikt. Det fanns ett aber och det var att han inte kände någon med fjällkor, så han kom på att annonsera i Östersundsposten efter att få köpa fjällrasdjur. En äldre man från Mattmar i Jämtland ringde upp och erbjöd Mats att köpa två kvigkalvar och dessa åkte sen ned till Vevde. De hette 79 Ella och 81 Lana och båda blev bra, hållbara kor som fick nästan bara kvigkalvar i snudd på ett decennium. Så på 12 år gick Mats från att ha SRB till att nästan bara ha fjällkor om än med viss SKB prägel. Och det med bara två inköpta kalvar. Mats berättade med särskild värme om den allra bästa kon han hade som hette 204 Ella och var efter 786 Maro med 723 Figer som morfar och 729 Homeros som MMF. Vi höll lite kontakt under ett par år och jag fick höra mer om 204 Ella som bara avkastade bättre och bättre. Nu var ju inte 204 Ella den enda kon efter 786 Maro i mitten på 90-talet så det vart just inte resonerat kring

henne som tjurmoder till en början. Men Maro-korna försvann snabbt under de där åren för de var ofta inte stora och mjölkade nog så bra till sin storlek. Så fram emot 96-97 började en Maro-ko vara en mer sällsynt uppenbarelse och sperman hade dessutom tagit slut efter honom så nya gick inte att göra. Då ringde Mats och ville ha ett mycket specifikt tjurförslag. Han ville seminera 204 Ella med en tjur som skulle ge en svart-sidig kalv som skulle bli högställd! Ja alla ni som trott er veta hur en kalv efter en fjällko skulle komma att se ut och blivit förvånad när ni sett resultatet förstår nog att jag inte lät säker på rösten när jag föreslog Mats att använda 44 Fagerman till Ella. Men Mats lät glad och nöjd med förslaget och jag bad en bön till vår herre att det inte skulle bli en nästan helvit liten lågställd kalv med röda öron!

57 Filur

Efter nästan ett år i början på november 97 ringde Mats och var strålande glad för han hade fått en sån fantastisk fin svart-sidig tjurkalv efter Ella och Fagerman. Det blev självklart bestämt att den skulle födas upp och helst spermiasamlas på Alebäck och innan han la på så ville Mats att jag skulle ge ett nytt tjurförslag som skulle ge en svart-sidig högställd kalv, jag stammade fram 6748 Bör och vi la på.

Efter några månader ringde Mats och ville sälja tjurkalven och jag tyckte att den skulle passa perfekt hos Jocke som hade en kanonfin kvigomgång efter en intressant tjur på gång och på den skulle Filur passa som hand i handske! Dessutom var ju då Filur s.a.s. redan på väg mot Alebäck geografiskt sett. Mats ringde Jocke som sen ringde mig och vi kom sams om att finansiera den där tjuren tillsammans men att den skulle till Jocke och sen skulle jag få ta någon kalv efter den. De som kände Mats vet ju att det inte bara var att sälja iväg djur lite hur som helst från hans besättning och som Jocke sa "det vart många samtal innan tjurkalven kom hit". Väl hos Jocke så artade sig tjurkalven bra och

blev ungtjur och betäckte kvigor och en del kor och Mats höll koll på hur det gick och var mycket spänd på att få höra om den skulle samlas på sperma och både jag och Jocke började förstå att det där betydde rätt mycket för Mats som började se slutet på sitt bonderi. Till saken hör att Ella fick en vacker svart-sidig tjurkalv efter 6748 Bör (62 Bördig) som vi förmedlade upp till Boströms i Uttersjöbäcken och Mats blev väldigt nöjd med att "ha fått leverera en tjur till en sån fin besättning" som han uttryckte det.

Jag var ju själagläd över att jag mot all logik hade kunnat ha sådan tur att två olika tjurförslag gav den efterfrågade färgen på kalven, för jag hade ju knappast lyckats med det hemma. Jag kände mig nästan generad över Mats tilltro till mig som "äktenskapsmäklare" i ko-branschen för det var ju ren tur i båda fallen. Nå naturligtvis hann jag inte lägga på innan Mats säger "du vad ska jag ha för en ny tjur för att få en svart-sidig kalv till". Då var det ont om gott om förslag i huvudet så jag klämde till med 41 Duvolen och vi la på.

Samlingsbekymmer

Så blev det då höst 1999 och Filur var en grann, kraftig, och jädrigt potent ungtjur som bara ville åka till Alebäck och Mats var mycket spänd på hur det skulle gå. Till saken hör att Filur redan då var riktigt stor och via sitt libido inte alltid så lätthanterlig, han var ingen mes! Nå vad händer? Ja naturligtvis så får Jockes besättning virusdiarre och vi kan inte skicka tjuren till samlingen. Jag kan lugnt säga att det var sorg både i Svartlå och Görshorva för att inte säga i Vevde! Men Jocke är ju inte ängslig så efter att ha värderat situationen så sa han att "jag försöker ha han kvar till nästa år", sagt och gjort. Men det blev ett äventyrligt år!

Under vintern började Filur allt mer vakta sin besättning som det ibland blir när "tonårstiden" börjar ta slut. Hörde han någon ny människa på gården eller någon ny bil så vrålade/bölade han så lagårn nästan skalv! På sommaren när korna gick ut och in och Filur stod där längst ned i lagårn där Jocke har avelstjurarna så blev det inte bättre och mer än en gång så var Jocke rädd att han skulle ta sig lös, för vad göra då? En nödlösning att ta till är ju att ge tjuren gott om mat så han har något att syssla med och Filur var bra på att syssla med mat och växte mycket sitt sista år vilket ju inte gjorde honom mindre respektgivande. Jag såg honom på sommaren och det var en rejäl bit till tjur. Gårdens övriga innevånare började nästan gå omvägar kring lagårn för att slippa höra Filurs mistlur. Så en dag när Jocke åkt hemifrån för att slå ut gräs så ringer telefon och Lotta ber honom komma hem, "nä jag har inte tid jag måste slå färdigt" sa han men då hörde han i luren "du måste för Filur är lös i lagårn".

Tjurfångst

Ja var det något som Jocke inte ville höra så var det att Filur var lös, så det blev till att avbryta slåttern och skynda sig hem omgående. Väl hemma hördes det på håll att någon hade roligt i lagårn och när Jocke öppnade dörren så gick Filur omkring med en rejäl bit av

tränredningen hängande om halsen. Han hade brutit loss sin plats från den övriga inredningen och såg inte ut som Ferdinand på julafton. Nå det var inget att göra åt, tjuren var lös så Jocke fick ösa ur sin källa av "Mandom, mod och morske män" och försöka lura upp tjuren i båset och "spika fast han igen". Det gick bra om än det var nervöst för 65 kg Gustavsson att ta fast 800 kg Filur och efter vederbörliga förstärkningar av inredningen så stod Filur i båset igen.

Mats blir sämre

Under sommaren 99 blev Mats snabbt sämre, han hade "lantbrukarlunga" och nästan dog av andnöd varje gång han gick till lagårn. Hans granne och kosjälfrände Anna-Lena Erstadius engagerade sig i Mats öde och ringde upp och bad föreningen hjälpa till att förmedla Mats djur till liv så att han kunde förmås att sälja dem innan man hittade honom död i lagårn. Det gjorde vi så gärna med Anna-Lenas hjälp, det krävdes åtskilliga samtal innan allt var klart och Mats var glad och nöjd med vart hans djur åkte. Vi lyckades få iväg alla hans djur till liv. 204 Ella var nog bland de sista att åka efter årsskiftet 00 och togs om hand av Anna-Lena och kommande höst föddes hos henne en vacker svart-sidig tjurkalv efter 41 Duvolen (147 Elmer). Mats hälsa försämrades ytterligare och hösten 00 var han riktigt dålig och vi började frukta att han aldrig skulle få höra om att Filur lämnat sperma på Alebäck.

Vi hade, eller framförallt Jocke som såg honom varje dag hade lite vändor kring att skicka iväg Filur. Inte för att han inte var en bra tjur för han var enligt oss båda det bästa i mjölkväg vi skickat till Alebäck. Men det stod ju i papperen från Svensk Avel att tjurarna skulle vara hanteringsbara och frågan var hur hanteringsbar var Filur?

Nå det gick hur bra som helst som det ofta kan gå när det inte är ett bakomliggande lynnesfel, när Filur bytte miljö så var det inga problem och han lämnade 291 frysbara doser som vi meddelade Anna-Lena och hon åkte till Mats och berättade det personligen.

Det var i sista stund för veckan efter så avled Mats. Han hann aldrig läsa i Fjällkon om Filur eller se bilden på honom man han visste att det hade gått bra. När Mats kremerades kring nyåret 00/01 så la familjen i en del minnessaker i kistan han hade bland annat med sig det av honom olästa exemplaret av Fjällkon med 57 Filur på bild.

Summering

Ja man kan minnas mycket kring kor, tjurur och bönder man råkat efter vägen. Men Mats var verkligen en mycket speciell människa som jag är glad att ha lärt känna. 204 Ella fick vara med på fäbod med Anna-Lena så det var nog en pensioneringstid för sin favoritko som Mats gillade. Visst måste han sitta i sin himmel och vara nöjd med att hans tjur är fjällrasens högst bedömde och nu fått äran att bli tjurfader till en kalv på Viking G. Så när ni nu till våren förhoppningsvis om allt går bra får seminera med "Faramir" så får ni tänka på Mats och hans avelsengagemang och på alla fantastiska levnadsöden som finns invävt i våra fjällras. Robert Nilsson

Livdjursförmedling Information

Hej alla kovänner!

Om jag inte svarar på telefontiden så lämna alltid ett meddelande så hör jag av mig så fort det går. Vi har också förmedling på vår hemsida: www.fjallko.se Där får ni annonsera själva

Gott Nytt År!
Mårten!

Livdjursförmedlare:

Mårten Dahlberg

Tel: 0612-532 67

Fax: 0612-531 07

Telefontid: Måndagar 12-13.00

.....
OBS! OBS!

Leukos och BVD-prov ska tas 1 gång/år.

BVD-provet (friförklaringen) får vara högst 3 månader gammalt vid livdjursförsäljning. För dem som är mjölkleverantörer sker detta automatiskt via tankprovtagning. Övriga måste kontakta sin Husdjursförening för anslutning/provtagning.

Till salu:

.....
5 st amkor + 1 kviga

Maria Brunér

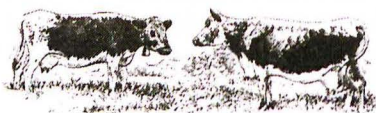
0733-509834, 0838-98014

.....
Fjällnära

4 st handmjölkade fjällnära kor.

Jesper Westin

076-8388090

Nytt "Holländeri" i Jokkmokk!

Bakom den lätt kryperade rubriken gömmer sig Sveriges nordligaste gårdsmejeri som startat på allvar under 2009 och faktiskt drivs av en Holländare! Det är Hanz de Waard en 43-årig mångsysslare som står bakom denna satsning. Jag och min granne Katarina Wikström åkte en dag i slutet av oktober upp till Jokkmokk för att titta på anläggningen.

Krokig väg till Jokkmokk!

Det tog några år för Hanz att hitta till Jokkmokk och att där finna sin plats, och vägen dit var både krokig och krokig. Hanz som är uppväxt som en helt vanlig urban Holländare fick som barn följa föräldrarna på semester till södra Sverige, där man bilade runt. I bilen fanns en klassisk KAK bilkarta och i den satt ibland Hanz och tittade under resans gång. Speciellt en del av Sverige fångade den unge Hanz intresse och föga anade väl han vilka konsekvenser det skulle få senare i livet. För det var Norra Sverige som fångade Hanz öga, en karta över land som inte hade vägar! Det var inte som hemma i Holland.

Men innan vi hamnar i Jokkmokk så hinner Hanz läsa till dietist och utbilda sig på musikhögskolan i Haag med kontrabas som huvudinstrument. Efter det följer några år av ett professionellt jazzmusikerliv med konserter och skivinspelningar runt om i världen. Men det livet hade inte allt som Hanz önskade och han börjar söka sig en ny livsbana. I mitten på 90-talet säljer han bokstavligt allt han äger (som han säger "jag hade inte ens en nyckel som gick någonstans") och flyttar till Alberta i Canada och tar jobb på en gård med kött djur och turism som driftsinriktning. Där stannar han inte länge men vistelsen har stor betydelse för honom.

Åter till Europa och Frankrike där han jobbar på en eko-mjölkgård med 35 Mont-Belliarde kor, och ostproduktion. Den stora läxan där är att han "aldrig ska börja med kor och göra ost" eftersom han såg vilka arbetsdagar som den franske ostbonden hade! Men man kan ju alltid ändra sig. Parallellt hade en fascination för den nordiska fjällvärlden spirat och Hanz besökte under ett par veckor varje sommar olika delar av fjällvärlden för vandringar. 2002 blir han under en semester erbjuden att köpa stugbyn i Skabram med nästan 40 bäddar strax utanför Jokkmokk. Ett erbjudande han inte kan motstå och för 1,2 miljoner blir han stugbyns nye ägare.

Utvecklingsarbete

Från början var huset i Skabram ett kronojägarboställe med tillhörande mindre jordbruk och när detta går upp för Hanz så börjar tankar väckas på att återuppta jordbruket i någon form.

Efter några år börjar turistserVICEN kännas lite enahanda och han hyr ut anläggningen ett år för att ta jobb som musiklärare i Jokkmokk. Då räcker tiden till för att fundera och planera en ny framtid för stugbyn. 2007 kommer första kon och provystningar startar i liten skala. 2008 byggs en lagård för att under 2008-9 följas av ett mejeri. Samtidigt satsas på en fjärrvärmeanlägg-

ning för stugorna, huvudbyggnaden och mejeriet. Sammanlagt en investering på 3,5 miljoner! Till exempel kostar ystningskaret på 300 liter 160000. Att kakla 150 kvadratmeter i mejeriet är heller inte gratis.

En så pass stor investering är inte lätt att klara utan någon form av företagsstöd och från länsstyrelsen erhålls 750000. Att bidraget bara uppgår till ca 20% beror på att Hanz första kalkyl för bygget (med i stort sätt korrekta kostnadsuppskattningar) underkänns av Sparbanken nord som inte tror på en företagssatsning i Jokkmokk och han får räkna om den och minska summorna tills banken är nöjd. I verkligheten blev naturligtvis kostnaderna inte mindre och när jobbet var färdigt så var kapitalbristen stor och från banken var det stopp för mer krediter. Hade inte stugbyn haft bra omsättning med ett överskott hade konkursen varit nära. Men via borgensåtagande från vattenfall inlandskraft löste sig den akuta ekonomiska krisen och anläggningen kunde börja producera.

Rianne i mejeriet, foto: Hanz de Waard.

En trött Holländare

Det intensiva arbetet och det myckna jobbet med att lösa finansieringen tog dock sin tribut och våren 2009 var Hanz slutkörd och det fanns inte mycket energi kvar för att driva anläggningen. Att mjölka in kor och utfodra dom rätt var även det nya utmaningar för Hanz och ingenstans gick någonting av sig självt. Som tur var kom då hans livskamrat Rianne Dasselaar in i bilden och med hennes hjälp och stöd så räckte kraften till att få igång produktionen på allvar.

Man började med att göra Goudaost, färskost och blåmöglost och även kaffeost. Tyvärr ville det på att bli blåmöglost av all ost så idag har man slopat blåmöglosten och sanerat lagret så att man kan producera Gouda och färskost utan blåmögelsmak. En ystning på 250 liter ger ca 35 kg färskost eller ca 26 kg Gouda beroende på vad som tillverkas. Man har fått ett mycket positivt mottagande på marknaden och säljer idag all ost till ett par butiker i Luleå, Piteå, Arvidsjaur och Haparanda. Man tar 200 kr kilot inklusive moms för osten och säljer allt man kan producera. Man pastöriserar inte mjölken vilket ger en rikare smak men är en svårare produktionsform. Ensilage är ett otänkbart foder om man inte pastöriserar mjölken, foderkvaliteten, speciellt den hygieniska syns snabbt i ost på opastöriserad

mjölk. Omsättningen på mejeridelen är för närvarande ca 60000 i månaden på 10 kor. Hanz siktar på att utöka besättningen till 15 kor för att med åretrunkalvning kunna ha en jämn produktion i mejeriet. Utfodringen består av hårt förtorkat hösilage som idag köps in av en bonde från Piteåtrakten. Kraftfodret är kornkross, havrekross, Unik 52 och soja som utfodras vid mjölkningen som sker i ett enkelt isolerat mjölkstall där korna tas i 4 åtgången. Alla äldre djur går tillsammans i en kall lösdrift på halmströbädd och får samma grovfoder. Hanz är inte nöjd med den ordningen och ska bygga till en enkom avdelning för sinkor och kvigor som ska gå på ett annat senare skördat grovfoder. För att möjliggöra fler och mindre kraftfodergivor ska han bygga om i lösdriften och sätta in fångstgrindar så att korna kan sättas fast och få en kraftfodergiva på dan. Han har även fått blodad tand för jordbruk och planerar att producera kvig och sinkofodret själv. All mark kring anläggningen går åt till bete åt djuren så han ska arrendera ca 10 ha mark i vaikijaur för foderproduktion och för att ha avsättning för gödseln som anläggningen producerar. Det planeras även för en viss nyodling hemikring.

Inte hemmablind!

När jag för ett par år sedan hörde om Hanz satsning på ett mejeri i Jokkmokk och sålde honom två kor så får jag erkänna att jag inte var säker på att det var en så bra idé.

Hanz, foto: Robert Nilsson

I Jokkmokk var det nästan 20 år sedan det senast mjölkades kor och gott om odlingsbar mark fanns inte, men Hanz hade en passion som lyste igenom och framför allt så är en Holländare i Jokkmokk inte lika hemmablind där som jag är här. Kommer man utifrån är det ju många gånger lättare att se möjligheterna än svårigheterna och jag måste idag lyfta på hatten för den djärva satsning som Hanz gjort och nu med Rianne's hjälp fortsätter göra. Det ser ut att fungera och jag kan intyga att osten är god eller ska man säga "goud". Med visioner, kunskap och envishet kommer man långt, och det märks i Skabram! Fjällrasföreningen tackar för besöket och önskar fortsatt lycka till!

Robert Nilsson

B-post Porto betalt

~~Avs: Svensk Fjällrasavel
c/o Kristina Torén
Stagneliusvägen 23 VI
112 59 Stockholm~~

Några av korna hos Hanz de Waard och Rianne Dasselaar i rasthagen.
Foto: Robert Nilsson.

Gott Slut och Gott Nytt 2010!

Detta material har delvis
finansierats med EU-medel